

کارگاه‌های آموزش

مدیریت
برنامه‌ریزی
اجرا و ارزیابی

فاطمه بازویی و عطیه باغچه‌بان

یارمندی، ویسنتی و مقد

دکتر رحمت‌الله فتاحی

پازوکی، فاطمه، ۱۳۶۴-
کارگاه‌های آموزشی: مدیریت، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی
فاطمه پازوکی، عطیه باغستانی تجلی
با راهنمایی، ویراستاری و مقدمه رحمت‌الله فتاحی
تهران: نشر کتابدار، ۱۳۹۵
۱۵۷ ص. تصویر، جدول: (مجموعه کتابدار: ۳۳۸)
فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا
موضوع: کارگاه‌ها - دستنامه
موضوع: کارگاه‌های آموزشی
شناسه افزوده: باغستانی تجلی، عطیه،
شناسه افزوده: فتاحی، رحمت‌الله، ۱۳۳۰-
رده کنگره: ۱۳۹۵ ۲ ک ۲ پ ۴۴/ LC
رده دیویی: ۳۷۴
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۳۵۸۹

www.ketabdar.org
mohsen.ketabdar.org

عنوان: کارگاه‌های آموزشی: مدیریت، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی
مولفان: فاطمه پازوکی، عطیه باغستانی تجلی
با راهنمایی، ویراستاری و مقدمه دکتر رحمت‌الله فتاحی
مجموعه کتابدار، ۳۳۸ شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵

قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۱-۱۵۷-۰

تلفن: ۶۶۴۱۵۵۶۴ / ۶۶۴۱۵۵۶۱

همراه: ۰۹۱۲۱۸۸۳۵۸۱

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	پیش‌گفتار
	بخش اول
	مفاهیم ۱۳
۱۳	مقدمه
۱۴	اهمیت آموزش
۱۶	تاریخچه آموزش
۲۰	برنامه‌ریزی آموزشی و ارزش بررسی می
۲۱	مدیریت منابع انسانی
۲۲	توانمندسازی نیروی انسانی
۲۳	ضرورت و اهمیت توانمندسازی نیروی انسانی
۲۴	انواع آموزش
۳۰	کارگاه آموزشی
۳۷	سواد اطلاعاتی، تفکر انتقادی و کارگاه‌های آموزشی
۴۱	استانداردهای آموزش غیررسمی
۴۱	مقدمه
۴۲	اهمیت استاندارد
۴۴	استانداردهای آموزش رسمی
۴۷	نقش وجود استاندارد در کارگاه‌های آموزشی
۴۸	آموزش الکترونیکی
۵۲	پیشینه آموزش از راه دور
	بخش دوم
	برنامه‌ریزی و برپایی کارگاه آموزشی (برای برنامه‌ریزان اجرایی) ۵۹
۵۹	مقدمه

۶۰	مراحل اصلی اجرای کارگاه‌های آموزشی
۶۰	۱. قبل از اجرای کارگاه آموزشی
۶۰	برنامه‌ریزی
۶۱	تقسیم وظایف
۶۲	تدوین خطی مشی یا آیین نامه اجرایی
۶۲	تعیین هدف‌های اجرایی و شناخت جامعه مخاطب (نیازسنجی)
۶۴	هدف‌گذاری آموزشی
۶۴	مکان و فضای برگزاری کارگاه
۶۵	هزینه‌های کارگاه و حامیان مالی
۶۶	حضرت‌الرحمة مدرس کارگاه
۶۶	بزارهای ضروری و کمک آموزشی
۶۸	الملاحقه السی تالیفات
۶۸	مدرس (ان) آموزش‌یار کارگاه آموزشی
۶۹	طراحی برنامه ضروری
۷۱	برگزارکننده (ه‌جرى سرپرست) کارگاه
۷۴	۲. روز کارگاه (ضمن احسان کارگاه آموزشی)
۷۵	۳. بعد از اجرای کارگاه آموزشی

بخش سوم

نکته‌های کاربردی برای مدرسان کارگاه

۷۹	مقدمه
۸۰	روش تدریس بر مبنای رویکردهای یادگیری
۸۱	آموزش مسئله محور
۸۵	یادگیری فعال
۸۶	یادگیری مشارکتی
۸۸	یادگیری تجربی
۸۹	اقسام فراگیران
۹۱	مدل‌های اجرایی تدریس
۹۵	ایجاد محتوای آموزشی: آمادگی برای مدیریت مطالب کارگاه آموزشی
۹۸	مشارکت فراگیران
۹۹	سازگاری و هدایت کارگاه با انواع فراگیران
۱۰۱	جزوه آموزشی
۱۰۳	نکته‌هایی مهم در تدوین جزوه آموزشی

۱۰۴	ابزارهای نمایش مطالب
۱۰۷	نکات مهم در برگزاری کارگاه آموزشی
۱۰۸	جمع‌بندی و خاتمه دادن به کارگاه
۱۰۹	فرجام سخن
	منابع ۱۱۱

پیوست‌ها ۱۲۱

۱۲۳	پیوست ۱: سیاهه واری ملزومات برگزاری کارگاه آموزشی
۱۲۹	پیوست ۱: نمونه فرم نیازسنجی آموزشی
۱۳۱	پیوست ۱: پیشنهاد برگزاری کارگاه آموزشی
۱۳۳	پیوست ۲: نمونه طرح کارگاه آموزشی
۱۳۵	پیوست ۵: نمونه فرم ارزیابی کارگاه
۱۳۷	پیوست ۶: نمونه سوابق شرکت‌کنندگان در کارگاه
۱۳۹	پیوست ۷: نمونه گواهی شرکت در کارگاه آموزشی
۱۴۱	پیوست ۸: نمونه لوح تقدیر از مدرس کارگاه آموزشی
۱۴۳	پیوست ۹: نمونه گواهی تدریس برای مدرس کارگاه آموزشی
۱۴۵	پیوست ۱۰: نمونه فرم گزارش کارگاه آموزشی
۱۴۷	پیوست ۱۱: نمونه آیین‌نامه اجرایی کمیته آموزش
۱۵۳	پیوست ۱۲: نمونه فرم قرارداد با مدرس کارگاه آموزشی
۱۵۵	پیوست ۱۳: نمونه دعوت‌نامه شرکت در کارگاه آموزشی
۱۵۷	پیوست ۱۴: فهرست استانداردهای فارسی مرتبط با آموزش غیررسمی

مقدمه

آموزش و هرگونه فعالیتی که در راستای توانمندسازی فرد و جامعه انجام می‌گیرد، یکی از مهم‌ترین رویکردهای اجتماعی برای تحقق توسعه به شمار می‌رود. توسعه آموزش، سازمان‌ها، حرفه‌ها و تخصص‌ها اساساً به آموزش وابسته است. به همین مناسبت، انواع مؤسسات آموزشی (از ابتدایی تا آموزش عالی) شکل گرفته‌اند تا این هدف را برآورده سازند. می‌دانیم که بخش عمده آموزش تخصص‌ها در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه می‌شود. همچنین می‌دانیم که برای آموزش در مقاطع مختلف (کارستانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا) از برنامه‌های درسی مصوب در قالب واحدهای درسی استفاده می‌شود. از طریق همین برنامه‌ها و واحدهای درسی است که محتوای تخصصی به دانشجویان ارائه می‌گردد و از آنان انتظار می‌رود که بتوانند به نیازهای جامعه و کارمندان پاسخ دهند.

درعین حال، نمی‌توان این واقعیت را نادیده گرفت که دانش و دستاوردهای علمی و حرفه‌ای همواره در حال پیشرفت و تحول است. سرعت این تحولات به اندازه‌ای است که برنامه‌های درسی مصوب و محتواهای آموزشی داده‌شده به دانشجویان در دوران تحصیل در مقایسه با نیازهای روز و به‌ویژه نیازهای آینده ناکافی به نظر می‌رسد. به همین دلیل همواره نیاز است تا دانش‌آموزان، دانش‌آوران، حرفه‌مندان، اعضای هیئت علمی و حتی دانشجویان از تازه‌ترین آموزش‌ها برای روزآمد نگاه‌داشتن دانش و مهارت خود بهره‌مند شوند. فلسفه کارگاه‌های آموزشی بر پایه همین مهم، یعنی روزآمد کردن دانش‌ها و مهارت‌ها بنا نهاده شده است. امروزه در همه جوامع پیشرفته، صدها و هزارها کارگاه آموزشی در موضوع‌های گوناگون برگزار می‌شود و مورد استقبال علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

یکی از مهم‌ترین نهادهایی که نقش عمده‌ای در ارائه کارگاه‌های آموزشی دارد، انجمن‌های علمی و حرفه‌ای است. انجمن‌ها با آگاهی از اینکه وظیفه خطیری در توانمندسازی گروه‌های مختلف مخاطبان خود دارند و همچنین با توجه به اینکه ظرفیت‌های خوبی در زمینه آموزش و همکاری با مدرسان دارند، از عمده‌ترین

برگزارکنندگان کارگاه‌های آموزشی به شمار می‌آیند. اکنون با توجه به وجود نزدیک به هفتصد انجمن علمی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ارزش کارگاه‌های آموزشی در زمینه توانمندسازی دانش و مهارت گروه‌های گوناگون بسیار بااهمیت‌تر شده است.

تجربه موفق انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و شاخه‌های استانی آن در برگزاری انواع کارگاه‌های آموزشی در پانزده سال گذشته^۱ یک الگوی نمونه محسوب می‌شود. کتاب حاضر درواقع دستاورد همین تجربه است که اکنون توسط یکی از موفق‌ترین افراد دست‌اندرکار برنامه‌ریزی و اجرای کارگاه‌های آموزشی (خانم فاطمه پازوکی که مسئول کمیته آموزش انجمن شاخه خراسان بودند) در دسترس همگان قرار گرفته است. این اثر از معدود کتاب‌هایی است که همه موضوع‌ها و مسائل مرتبط با برنامه‌ریزی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی را ارائه می‌دهد. آنچه در این کتاب آمده است، می‌تواند نه تنها برای مدرسان کارگاه‌های آموزشی، بلکه برای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، وزارتخانه‌ها، نهادها و انجمن‌ها سودمند و راهگشا باشد.

بایسته می‌دانم از تلاش‌های خانم فاطمه پازوکی و عطیه باغستانی تجلی که با علاقه‌مندی، جدیت و دقت، این اثر را تالیف و تدوین کرده‌اند، سپاسگزاری نمایم و برای ایشان آرزوی بهروری روزارون در مسیر دانش‌اندوزی و دانش‌گستری کنم. همچنین، جا دارد از آقایان سید محسنی، مدیر فرهیخته نشر کتابدار نیز برای ارائه آثار باکیفیت تقدیر کنم. بدو آرزوید چنین تلاش‌هایی می‌تواند موجب توسعه علمی و آموزشی و در نهایت، توانمندسازی جامعه در برطرف کردن نیازها شود.

رحمت‌الله فتاحی

معلم علم اطلاعات و دانش‌شناسی

دانشگاه فردوسی مشهد

۱. برای آگاهی از جزئیات بیشتر بنگرید به فصل هفتم کتاب زیر:
گذری و نظری بر گذشته، حال و آینده کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران: نگاهی به شکل‌گیری دستاوردها و چالش‌های توسعه علم اطلاعات و دانش‌شناسی / نوشته رحمت‌الله فتاحی، رضا رجبعلی‌بگلو و سمیه آخشیک. شیراز: مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری، ۱۳۹۳.

پیش‌گفتار

ایده تدوین کتاب کارگاه‌های آموزشی به سال ۱۳۸۸ و تصدی مسئولیت کمیته آموزش انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران - شاخه خراسان برمی‌گردد. با اینکه پیش‌تر طی همکاری دسته آموزش انجمن کتابداری (دوره سوم)، تلاش‌ها و ساختار بنیادین این آثار نزدیک مشاهده کردیم اما تلاش برای تهیه چارچوبی روشن و مشخص برای اجرای کارگاه‌های آموزشی، ثبت و ضبط سوابق، مستندسازی فعالیت‌ها و انتقادات، تجربیات به مسئولین کمیته آموزش دوره‌های بعد و صداخته پیشنهاد و تشویق‌ها را بر استاد گرانمایه، جناب آقای دکتر رحمت‌الله فتاحی، ما را بر آن داشت که نگرش این کتاب را در دستور کار قرار دهیم. نبود منابع فارسی مناسب با ملاحظات بومی، فعالیت‌های گسترده و پراکنده انجمنی و مشغله‌های کاری و درسی، تکمیل کتاب را سال‌ها تاخیر داشت. خوشبختانه در سال ۱۳۹۴ با همیاری و حمایت سرکار خانم باغستانی، مجدداً نگارش کتاب از سر گرفته شد. تلاش و پیگیری مجدانه وی، پیرایش، تکمیل و انتشار اثر را در پی داشت. بر خود واجب می‌دانم از زحمات و تلاش ایشان برای به ثمر رسیدن این اثر سپاسگزاری کنم.

همچنین از سرکار خانم طاهره مهاجرزاده گرانقدر که علاوه بر همفکری در هیأت مدیره انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (شاخه خراسان)، با مدیریت و دسترسی به سوابق خبرنامه انجمن در گروه مطبوعات سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی به تکمیل اطلاعات تاریخی کمیته آموزش کمک شایانی کردند قدردانی می‌نمایم.

از جناب آقای حمید محسنی مدیر محترم انتشارات کتابدار نیز که از همان دوران دانشجویی در دوره کارشناسی (درس مجموعه‌سازی و خدمات تحویل مدرک) مشوق

و مشاور انجام فعالیت‌های علمی و انتشار آنها بوده‌اند کمال سپاسگزاری را داریم. در پایان، قدردانی ویژه خود را از انتخاب و توجه شما خوانندگان عزیز ابراز می‌داریم. در این کتاب تلاش شده تا با در میان گذاشتن مطالعات و تجربیات در زمینه مدیریت، برنامه‌ریزی و اجرای کارگاه‌های آموزشی به تسهیم اطلاعات و اشتراک دانش ضمنی کمک کرده و زمینه تعامل بیشتر و پیش‌گیری از دوباره‌کاری‌ها فراهم شود. قطعاً آنچه در این مقال آمده تام و تمام نبوده، دارای کاستی‌ها و اشکال‌هایی است که با یاری شما خوانندگان دقیق و فرهیخته و دست‌اندرکاران برگزاری کارگاه‌های آموزشی، در ویرایش‌های بعدی برطرف خواهد شد. در این راه با ما همگام باشید.

فاطمه پازوکی

دانش‌ری دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا

و کارشناس ارشد اسناد و کتابخانه‌های عمومی کشور

Pazooki.f@gmail.com